

Xalq ta'limi vazirligi tizimidagi umumiy o'rta ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan malakali pedagog kadrlarni oylik ustamalar to'lash orqali moddiy rag'batlantirish maqsadida saralash test sinovini o'tkazish uchun davlat va huquq asoslari fanidan test topshiriqlari spetsifikatsiyasi

Mazkur spetsifikatsiyaga amaldagi o'quv me'yoriy hujjatlarga muvofiq qo'shimcha, o'zgartirish va tuzatishlar kiritilishi mumkin.

1. Test topshiriqlarining qo'llanishi

Spetsifikatsiya Xalq ta'limi vazirligi tizimidagi umumiy o'rta ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan malakali pedagog kadrlarni davlat va huquq asoslari fanidan oylik ustamalar to'lash orqali moddiy rag'batlantirish maqsadida saralash test sinovlarini o'tkazish uchun o'qituvchilarning bilim darajasini aniqlab berishga mo'ljallangan.

2. Test sinovi topshiriqlarining mazmunini belgilovchi me'yoriy hujjatlar

– Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi tomonidan tasdiqlan darsliklar, o'quv qo'llanmalari va oliy ta'lim muassasalari tomonidan tasdiqlangan fan dasturi;

– Xalq ta'limi vazirligi tomonidan tasdiqlangan umumiy o'rta ta'lim uchun davlat va huquq asoslari fanidan takomillashtirilgan o'quv dasturi, darsliklar va o'quv qo'llanmalar;

– O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Xalq ta'limi vaziri jamg'armasi faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida” 2022-yil 2-avgustdagi VM-425-son qarori;

– O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida” 2020-yil 6-noyabrdagi PQ-4884-son qarori.

3. Test sinovi topshiriqlarining mazmuni va tuzilishi

Davlat va huquq asoslari fanidan test topshiriqlari tegishli vazirlik va idoralar tomonidan tasdiqlangan darsliklar, o'quv qo'llanmalar va fan dasturlari asosida ishlab chiqiladi.

Test topshiriqlari Xalq ta'limi vazirligi tizimidagi umumiy o'rta ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan malakali pedagog kadrlarni oylik ustamalar to'lash orqali moddiy rag'batlantirish maqsadida saralash test sinovini o'tkazish uchun davlat va huquq asoslari fani bo'yicha tayyorgarlik darajasini aniqlab berishga yo'naltiriladi. Ular o'qituvchilarda davlat va huquq asoslari fani bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarini o'zlashtirganlik darajasini sinovdan o'tkazadi.

4. Test topshiriqlari tuzilishi.

Test topshiriqlari quyidagi test turlaridan iborat bo'lishi mumkin:

Y1 – to'rtta javob variantli, bitta to'g'ri javobli yopiq test;

Y2 – to'rttadan ko'p javob variantli, bir nechta to'g'ri javobli yopiq test;

Y3 – to'rtta savolga to'rtta to'g'ri javobni mos qo'yadigan yopiq test ;

Y4 – har biri “to'g'ri” yoki “noto'g'ri” deb belgilanadigan to'rtta savoldan

iborat yopiq test.

Test varianti topshiriqlari fan bo'limlari va qiyinlik darajasi bo'yicha taqsimlanishiga asoslanib tuziladi. Test varianti, asosan, (Y1) to'rtta javob variantli, bitta to'g'ri javobli yopiq test topshiriqlaridan iborat bo'ladi.

Shuningdek, test topshiriqlari varianti turli (oson, o'rta, yuqori) qiyinlik darajasida tuzilgan test topshiriqlaridan tashkil topadi.

Davlat va huquq asoslari fanidan barcha test topshiriqlari variantlarida qiyinlik darajasi bir xilda saqlanib, quyidagicha taqsimlanadi:

Test topshiriqlarining qiyinlik darajasi	Topshiriqlar soni	Topshiriqlar ulushi (%)
Oson	10	25
O'rta	20	50
Yuqori	10	25
Jami:	40	100

Davlat va huquq asoslari fanidan shakllantiriladigan variant, 10 ta oson, 20 ta o'rta va 10 ta yuqori qiyinlik darajasidagi jami 40 ta test topshirig'idan iborat bo'ladi.

Test topshiriqlari variantlarining ekvivalentligi quyidagicha ta'minlanadi:

- har bir variant maxsus kompyuter dasturi asosida test varianti topshiriqlari fan bo'limlari va qiyinlik darajasi bo'yicha taqsimlanishiga va ushbu spetsifikatsiyaga muvofiq shakllantiriladi.

- taqdim etiladigan barcha variantlardagi test topshiriqlari qiyinlik darajasining bir xilligi ta'minlanadi;

- turli (oson, o'rta, yuqori) qiyinlik darajasidagi barcha test topshiriqlarini tuzishda darsliklardagi qo'shimcha ma'lumotlar, davlat va huquq asoslari faniga oid tayanch iboralar, atamalar, topshiriqlar, lug'atlar, kodekslardan namunalar va rasmlardagi ma'lumotlardan foydalaniladi.

5. Test topshiriqlarining mazmun, ko'nikma va malakalar bo'yicha taqsimlanishi.

Test varianti topshiriqlari fan bo'limlari va qiyinlik darajasi bo'yicha taqsimotida aks etgan bo'limlarga oid mazmunni hamda 15 ta paragraf, 15 ta punktni o'z ichiga oladi.

Test varianti topshiriqlari fan bo‘limlari va qiyinlik darajasi bo‘yicha taqsimoti:

Davlat va huquq asoslari

Paragraf	Punkt	Mavzu	Qiyinlik darajasi		
			oson	oʻrta	yuqori
Davlat va huquq nazariyasi predmeti va metodlari					
1	1	Davlat va huquq nazariyasi fanining predmeti va uning oʻziga xos xususiyatlari. Davlat va huquq nazariyasi fanining boshqa ijtimoiy fanlar bilan aloqasi. Davlat va huquq nazariyasining yuridik fanlar tizimidagi oʻrni. Davlat va huquq nazariyasi fanining metodlari. Davlat va huquq nazariyasi fanining funksiyalari. Oʻquv moduli sifatida davlat va huquq nazariyasining tuzilishi. Jamiyat hayotini demokratik yangilashda davlat va huquq nazariyasi fanining roli.			
Davlat va jamiyat, Davlat va huquqning kelib chiqishi					
2	1	Jamiyat tushunchasi. Jamiyat mavjud boʻlishi shakllarining xilma-xilligi. Jamiyat rivojlanishiga taʼsir etuvchi omillar. Davlatgacha boʻlgan jamiyatlarda ijtimoiy normalar va ijtimoiy hokimiyat. Davlat – jamiyat mavjud boʻlishining bir shakli sifatida. Davlat va huquqning vujudga kelishi toʻgʻrisidagi nazariyalar. Oʻzbekiston Respublikasining Konstitutsiyasida jamiyat, davlat va huquq masalalari.			
Fuqarolik jamiyati asoslari					
3	1	Fuqarolik jamiyati tushunchasi, belgilari, tarkibiy elementlari. Fuqarolik jamiyatining ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy va maʼnaviy asoslari. Huquqiy davlat nazariyasi. Huquqiy davlatning asosiy belgilari va prinsiplari. Huquq ustunligi konsepsiyasi.			
Davlat boshqaruvining tashkil etilishi					
4	1	Davlatning shakllari tushunchasi va uning tarkibiy elementlari. Davlat shakllarining rivojlanishi va oʻzgarishiga taʼsir etuvchi omillar. Davlatning boshqaruv shakllari: respublika va monarxiya.			
Axloq va huquq. Huquqiy munosabatlar					
5	1	Ijtimoiy munosabatlar tushunchasi. Ijtimoiy normalar tizimi: urf-odat, diniy, axloqiy normalar, jamoat tashkilotlari qoidalari va boshqa ijtimoiy normalar. Ijtimoiy va huquq normalarning umumiy va oʻziga xos xususiyatlari. Huquq-ijtimoiy munosabatlarni normativ tartibga solishning turi sifatida. Huquq prinsiplari. Huquqning funksiyalari. Huquqning mohiyati haqidagi nazariyalar. Huquqiy munosabatlar			

		tushunchasi, belgilari va turlari. Huquqiy munosabatlarning yuzaga kelish asoslari. Huquqiy munosabatlar tarkibi. Yuridik fakt tushunchasi va turlari. Huquqdagi prezumpsiyalar va fiksiyalar.			
Huquqbuzarlik va huquqiy javobgarlik					
6	1	Huquqbuzarlik tushunchasi, belgilari va turlari. Huquqbuzarlikning yuridik tarkibi. Yuridik javobgarlik: tushunchasi, belgisi, turlari. Yuridik javobgarlik maqsadi, funksiyalari va prinsiplari. Yuridik javobgarlikni istisno qiluvchi holatlar. O'zbekiston Respublikasida yuridik javobgarlikni liberallashtirish borasidagi sud-huquq islohotlari			
Konstitutsiyaviy huquq asoslari					
7	1	Asosiy prinsiplar. Inson va fuqarolarning asosiy huquqlari, erkinliklari va burchlari. Jamiyat va shaxs. Ma'muriy-hududiy va davlat tuzilishi. Davlat hokimiyatining tashkil etilishi. Konstitutsiyaga o'zgartirish kiritish tartibi.			
Xalqaro huquq. Davlatning tashqi siyosati					
8	1	O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomalari to'g'risidagi qonunchilik. O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomalarini tuzish tartibi. O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomalarini e'lon qilish, ro'yxatdan o'tkazish va saqlash. O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomalarini bajarishga doir chora-tadbirlar. O'zbekiston Respublikasi xalqaro shartnomasining haqiqiy emasligi, uning amal qilishini to'xtatib turish yoki uni tugatish.			
Ma'muriy huquq va ma'muriy javobgarlik					
9	1	Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi qonunchilik. Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi qonunchilikning amal qilishi. Ma'muriy huquqbuzarlik va ma'muriy javobgarlik. Ma'muriy jazo va majburlov chorasi. Ma'muriy jazoning qo'llanishi.			
Fuqarolik huquqi asoslari					
10	1	Fuqarolik qonunchiligi. Fuqarolik huquq va burchlarining vujudga kelishi. Fuqarolik huquqlarini amalga oshirish va himoya qilish. Fuqarolar (jismoniy shaxslar). Yuridik shaxslar. Davlat fuqarolik-huquqiy munosabatlar ishtirokchisi sifatida. Bitimlar va vakillik. Vakillik va ishonchnoma. Muddatlar. Da'vo muddati. Mulk huquqining vujudga kelishi va uning bekor bo'lishi. Majburiyat huquqi. Majburiyatlarning bajarilishini ta'minlash. Shartnoma to'g'risida umumiy qoidalar. Shartnoma tushunchasi va shartlari			
Mehnat huquqi asoslari					
11	1	Mehnatga oid munosabatlarni tartibga soluvchi normativ			

		hujjatlar. Mehnatga oid munosabatlarning subyektlari. Jamoa shartnomalari va kelishuvlari. Mehnat shartnomasi. Mehnat shartnomasini o'zgartirish. Mehnat shartnomasining bekor qilinishi. Ish vaqti. Dam olish vaqti. Ta'tillar.			
Oila huquqi asoslari va nikoh					
12	1	Oila to'g'risidagi qonunchilik hamda ularning vazifalari. Oilaviy huquqlarni amalga oshirish va himoya qilish. Nikoh. Nikoh tuzish tartibi va shartlari. Qon-qarindoshlik va bolalarning nasl-nasabini belgilash. Ota-ona hamda voyaga yetmagan bolalarning huquq va majburiyatlari. Oila a'zolarining va boshqa shaxslarning aliment majburiyatlari. Ota-ona qaramog'idan mahrum bo'lgan bolalarni joylashtirish shakllari. Fuqarolik holati dalolatnomalarini qayd etish. Chet el fuqarolari va fuqaroligi bo'lmagan shaxslar ishtirokidagi oilaviy munosabatlarni tartibga solish.			
Jinoyat huquqi va jinoiy javobgarlik					
13	1	O'zbekiston Respublikasining jinoyat to'g'risidagi qonunchiligi. Javobgarlik asoslari. Qilmishning jinoiyligini istisno qiladigan holatlar. Jazo va uni tayinlash. Javobgarlikdan va jazodan ozod qilish. Voyaga yetmaganlar javobgarligining xususiyatlari. Tibbiy yo'sindagi majburlov choralari.			
Moliya huquqi					
14	1	Budjet to'g'risidagi qonunchilik. Budjet tizimi tushunchasi va prinsiplari. Budjet tizimi budjetlari. O'zbekiston Respublikasining konsolidatsiyalashgan budjeti. O'zbekiston Respublikasining tiklanish va taraqqiyot jamg'armasi. Budjet tizimi budjetlarining daromadlari. Davlat budjetini va davlat maqsadli jamg'armalari budjetlarini tuzish, ko'rib chiqish, qabul qilish hamda tasdiqlash. Budjet tizimi budjetlarini ijro etish tartibi. Budjet hisobi va hisoboti. Budjet tizimi budjetlarining ijrosini nazorat qilish.			
Ekologiya huquqi asoslari					
15	1	O'zbekiston Respublikasining tabiatni muhofaza qilishga doir qonunchiligi. Davlat hokimiyati va boshqaruv idoralariining tabiatni muhofaza etishga taalluqli huquqiy munosabatlarni tartibga solish sohasidagi vakolatlari. O'zbekiston Respublikasi aholisining tabiatni muhofaza qilish sohasidagi huquq va majburiyatlari. Atrof tabiiy muhit sifatini normativlar bilan tartibga solish. Tabiiy resurslardan foydalanishni tartibga solish. Ekologiya ekspertizasi. Ekologik nazorat. Tabiatni muhofaza qilishni ta'minlashning iqtisodiy choratadbirlari. Favqulodda ekologiya vaziyatlari. Xo'jalik faoliyati va boshqa yo'sindagi faoliyatga doir ekologiya talablari. Tabiatni muhofaza qilishga doir qonunchilikni			

		buzganlik uchun javobgarlik. Tabiatni muhofaza qilishga oid nizolarni hal qilish.			
		Jami	10	20	10

6. Ajratilgan vaqt (javoblar varaqasini to'ldirish bilan birga):
- 40 ta test topshirig'i uchun 80 daqiqa.

7. Test topshiruvchilar uchun tavsiya etiladigan adabiyotlar ro'yxati.

1. Saydullaev Sh. Davlat va huquq nazariyasi. Darslik. –Toshkent: TDYU, 2018. – 220 b.
2. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi.
3. O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomalari to'g'risidagi qonuni (O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 06.02.2019 yildagi O'RQ-518-son).
4. O'zbekiston Respublikasining ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi.
5. O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi.
6. O'zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi.
7. O'zbekiston Respublikasining Oila kodeksi.
8. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi.
9. O'zbekiston Respublikasining Budget kodeksi.
10. O'zbekiston Respublikasining "Tabiatni muhofaza qilish to'g'risida"gi qonuni. (O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 09.12.1992-yildagi 754-XII-son)

Internet saytlar:

1. lex.uz
2. www.natlib.uz

**Izoh: Ushbu spetsifikatsiya O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi huzuridagi Respublika ta'lim markazi bilan kelishilgan, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Davlat test markazi Ilmiy-metodik kengashning 2022-yil 30-noyabrdagi 6-son yig'ilishi qarori bilan ma'qullangan.*